

U školama bez psihologa problematika mentalnog zdravlja pada na leđa pedagoga i učitelja, a ondje gdje ima psihologa očito je da ih treba još više. Kako raditi u sustavu koji puca po šavovima?

U seriji članaka (Mo)mentalno zdravlje u školama bavit ćemo se jednim od gorućih problema - što kad se u školi pojavi osjetljiv problem iz domene djelovanja školskog psihologa, a ta ga škola nema

MAGDALENA MRČELA / Foto: Igor Jakšić, eZadar.hr, Pixabay, Pexels, ilustracija – 23. 08. 2024.

Vjerojatno su mnogi od nas prvi odlazak školskom psihologu doživjeli kao djetinje iskustvo prožeto neizvjesnošću, možda i strahom – obično je to značilo da ste učinili nešto loše, prekršili neko školsko pravilo, radili nered u razredu, možda se potukli, posvađali s profesorom. „Sad ćeš kod psihologinje“ doživljavalo se kao ultimativni hijerarhijski potez jačega koji će te sad naučiti pameti – jer će neka osoba koja ima moć rastaviti (kazniti?) zaraćene strane u sukobu i reći svoj stručni pravorijek. Možda smo u srednjoškolskim danima osvijestili da je

je blijediti s prvim problemima koji se bez njene pomoći možda ne bi ni uočili, kamoli riješili.

Problema je sve više – ali stručni timovi ne rastu proporcionalno s njima

Postavlja se pitanje – što kad se u školi pojavi osjetljiv problem iz domene djelovanja školskog psihologa, a ta ga škola nema. Mladi psiholozi okupljeni u inicijativu zvučna naziva „**Psihološko proljeće**“ 2020. godine napravili su vrijedno istraživanje koje je rezultiralo popisom od čak 326 osnovnih škola koje zapošljavaju manji broj stručnih suradnika od propisanog ili zapošljavaju stručnjake krivog obrazovnog profila. U svom opširnom elaboratu ističu da svako peto dijete u dobi od 12 godina ima psihičkih problema, a svako deseto razvije i kliničku depresiju. Smatraju da je odgovornost svake škole primijetiti znakove psihičkih poteškoća kod djeteta, s naglaskom na to da se ne može očekivati da kadar koji je nedovoljno stručan za područje mentalnoga zdravlja procjenjuje vrstu i ozbiljnost učenikovih teškoća.

STRUČNI SURADNICI U OSNOVNOŠKOJ

ELABORAT

Page 1 / 21

Zoom 100%

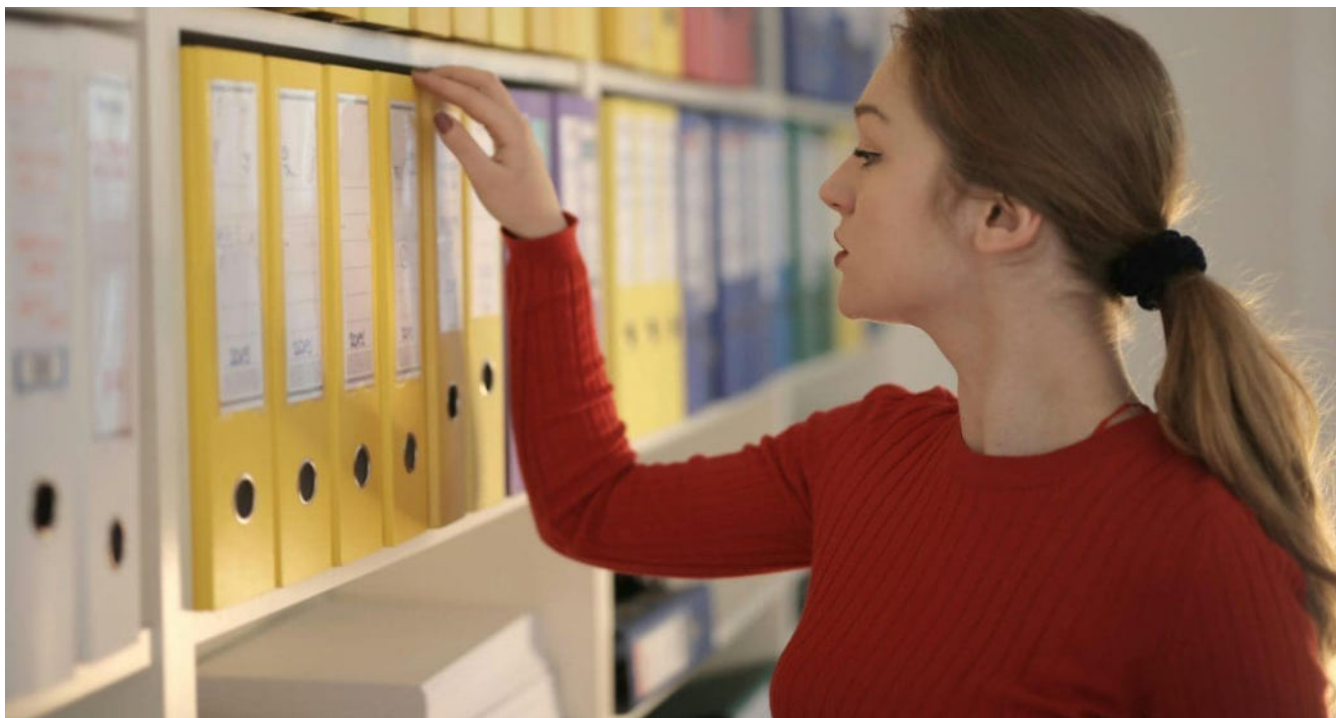
Ako ćemo se tu svi i složiti, znamo da stanje na terenu ponekad diktira da se učini suprotno onome za što se inicijativa zalaže. Odgovornost detektiranja problema u razrednoj nastavi često pada na učitelja, a ako je učitelj među školama-sretnicama koje u svom kadru nemaju psihologa, vjerojatno će i metode procjene težine djetetova stanja, uključivanje roditelja u razgovore i potraga za pomoći ići preko njegovih leđa. U višim razredima takav teret, jer stanje vječne budnosti koje se od njih očekuje ne možemo eufemizmom umekšati pa da se ne zove teretom, pada na predmetne profesore, posebno na razrednike. Ni pedagozi ne ostaju neokrznuti ogromnim očekivanjima pri prvim naznakama učeničkih problema. Ako škola u svom stručnom timu nema psihologa, jer se većina škola po inerciji i nametnutom ograničenju u broju zaposlenih stručnih suradnika ipak prvenstveno odluči za pedagoge i knjižničare, netko će, htio – ne htio, završiti sa zadaćama psihologa.

„Moje su mogućnosti bez psihologa ograničene, a ruke ponekad vezane“

O iskustvu rada u školama u kojima je imala pomoć psihologa, ali i u onima gdje je silom (ne)prilika morala uskakati u njegovu ulogu pitali smo **Ivanu Roguljić**, pedagoginju u

afirmativna odgovora sva isticanja nesrazmjera između broja pedagoga i knjižničara u usporedbi s „podređenim“ psiholozima koji su školi prijeko potrebni doslovno mogu ići u grotesknu rubriku „želje i pozdravi“.

„Prema Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, pedagozi obavljaju stručno-razvojne poslove, koordinacijske poslove i neposredan rad s učenicima. Među kolegicama i kolegama popularan je izraz 'Katica za sve'. Međutim, iskustvo rada u različitim školama pokazalo mi je da opis i količina posla variraju od ustanove do ustanove. Dovoljno je usporediti rad u, recimo, dvije splitske srednje škole. Prva je strukovna škola s 20 razrednih odjeljenja, a druga je gimnazija s 24 – dakle, obje su „velike“ škole. Doduše, i ta procjena varira – zaposlenici solinske osnovne škole koja broji više od 1000 učenika možda bi imali drugačije viđenje situacije. Jedan od glavnih čimbenika koji je utjecao na veliku razliku mojih radnih iskustava u ove dvije škole je postojanje „uredskog kolege“ – stručnog suradnika psihologa. U prvoj, strukovnoj školi koja broji više od 500 učenika, ured i učenike dijelila sam sa školskom psihologinjom s velikim iskustvom rada u toj školi. Svaka je radila u svojoj smjeni i bile smo u neprestanom kontaktu. U drugoj, gimnaziji koja broji skoro 600 učenika, imala sam ured za sebe, a cijela se nastava odvijala u jednoj smjeni. Razlika je bila više nego osjetna“, ističe pedagoginja Ivana Roguljić.

Pitali smo je što za pedagoge znači nedostatak kolega psihologa te kako se on odražava na očekivanja, mogućnosti i obim poslova koji obavljaju.

„Svi moji stručno-razvojni i koordinacijski poslovi čekali su da odradim neposredan rad s učenicima. Bi li se netko drugi bolje organizirao? Vjerojatno. Bi li bilo puno lakše uz kolegicu ili kolegu stručnog suradnika? Apsolutno, pogotovo ako se radi o psihologu. Živimo u vremenu ljudi krhkog mentalnog zdravlja. Ja kao pedagog s učenicima smijem raditi i savjetodavno, no nisam psiholog, a pogotovo ne psihoterapeut. Moje su mogućnosti ograničene, a ruke ponekad i vezane. Da se mene pita, neposredan rad s učenicima obavljala bih od jutra do sutra, ali to nisu sve moje obveze, a učenika koji žele razgovarati je mnogo. Ta je činjenica u jednu ruku i pozitivna – osvještavanje problema velik je korak. S druge strane, još uvijek ima onih kojima je potrebna pomoć u tome. Nažalost, tema mentalnog zdravlja još uvijek nije u potpunosti izašla iz zone tabua. Nedostaje nam obrazovanja i stručnjaka. Nedostaje nam stručnih suradnika psihologa. Nedostaje nam ljudi koji će raditi s ljudima, s velikim naglaskom na djecu i mlade, no ne i zaključno s njima.

Nema zdravlja bez mentalnog zdravlja – je li to samo mrtvo slovo na papiru?

„Psihičko zdravlje općenito se može definirati kao stanje dobrobiti u kojem pojedinac ostvaruje svoje potencijale, može se nositi s normalnim životnim stresovima, radi produktivno i plodno te je sposoban pridonositi svojoj zajednici. U prijevodu, nema zdravlja bez mentalnog zdravlja. Nažalost, situacija u posljednjih nekoliko godina nije idealna, posebno za osjetljive skupine kao što su djeca i adolescenti. Sve promjene koje su zahvatile cijelo čovječanstvo odrazile su se i na djecu. Ne govorimo samo o digitalizaciji, različitim vrijednostima i ambicijama, već i o teretu društvenih promjena koje nisu mogle zaobići djecu. Od razdoblja karantene, političkih i gospodarskih previranja, pa do inflacije, sve je to zajedno utjecalo te i dalje utječe na mentalno zdravlje populacije.“

Antonija Ercegović

I pedagoginja Ivana Roguljić i psihologinja Antonija Ercegović istaknule su da okolina često ne zna kakav je njihov opis posla. Potonja ističe zanimljivost – djeca su u svojoj definiciji školskog psihologa ponekad i preciznija od odraslih.

„Još uvijek se ponekad susrećem s pitanjem iz okoline što točno radi školski psiholog i koliko je važan faktor u sustavu jedne škole. Djeca to lakše i bolje razumiju od nas odraslih. 'Kod ove tete se lijepo popriča i sluša me, ne ljuti se', izjava je jednog mog učenika. 'Ja samo moram

jest, sa svim osjećajima, nesigurnostima i strahovima. Bez osude, bez krivnje. Jer vidjeti nekoga nije isto što i pitati: 'Jesi li bio dobar u školi? Kako si napisao ispit?' Dijete treba osjetiti da ga vidite i da ne mora zaslužiti vašu pažnju i pohvale ocjenama i dobrim ponašanjem. Vi ste tu da ga zaista vidite."

Milijun problema, premalo vremena, nedostatak kadra

Zanimalo nas je kako izgleda njezin prosječan radni dan, a tu smo – očekivano – došli do kamena spoticanja za koji netko mora preuzeti odgovornost. I one škole koje imaju zaposlenog psihologa često pucaju po šavovima od količine posla i problema čije rješavanje ide u domenu njegova rada.

„Tu dolazimo do srži problematike. Radim na pola radnog vremena u školi koja broji preko 350 učenika i koja ima samo pedagoga na punu satnicu, a svako odjeljenje ima barem jedno dijete s primjerenim oblikom školovanja, a više od deset učenika je u obradi zbog utvrđivanja psihofizičkog stanja koje zahtijeva detaljnu multidisciplinarnu obradu koja traje mjesecima upravo zbog toga što ostali stručnjaci srodnih zanimanja nisu dio stručne razvojne službe škole. Pored toga, svakodnevno u radu se susrećem s djecom s ozbiljnim emocionalnim teškoćama. Za svakog od tih učenika nastojim biti na raspolaganju, pružiti im odgovarajuću pomoć i usmjeriti ih prema stručnjacima, sve da izrastu u otporne, zdrave i sretne ljude. U radu se susrećem i s roditeljima. Nijedna situacija koja zahtijeva rad s djetetom ne može biti izolirana od komunikacije i rada s roditeljima ili skrbnicima te okolinom u kojoj se dijete kreće. Dobar i iskren odnos s roditeljima često je ključ rješavanja potencijalnih teškoća s kojima se dijete susreće. S druge strane, dio posla psihologa je i suradnja s učiteljima. Učitelji su često prvi na 'liniji obrane' kada se radi o prepoznavanju nekog stanja kod djeteta. Zato je bitna edukacija učitelja, između ostalog i suradnja s psihologom, makar u vidu podrške i razgovora.“

Naša se sugovornica ne slaže s onom „nitko nije nezamjenjiv“ te ističe da manjak kadra smanjuje mogućnost inkluzije djece s poteškoćama.

„U školstvu je svaki stručnjak nezamjenjiv. Zašto? Upravo zbog kompleksnosti situacija koje se svakodnevno odvijaju u školama. Zato je ključno da se stručna razvojna služba škole ne temelji samo na pedagogu, na čija leđa ponekad padaju svi poslovi administracije, praćenja uspjeha učenika, suradnje s roditeljima i planiranja aktivnosti za školu, već na cjelokupnom nizu stručnjaka koji bi pridonijeli kvalitetnom radu stručne službe, a samim time i cijele škole. Svaka

Na psihologa u ruralnim sredinama često se, nažalost, gleda kao na luksuz

Diskriminira li sam sustav male sredine ili su one nepopularan izbor i za one koji žele raditi u struci – pitanja su koja zahtijevaju zasebnu temu i osvrt na problematiku. Ercegović ističe paradoks stručnog suradnika psihologa kao „luksuza“ koji se ne može priuštiti svim sredinama, a time i učenicima, u istoj mjeri.

„Imala sam priliku raditi i u ruralnoj školi koja je vrlo udaljena od središta županije, također na pola radnog vremena, tako da sam se osjećala kao da u ruksaku za put do te škole uvijek nosim i misli i brige oko druge škole u kojoj radim. Međutim, iskustvo u ruralnoj školi bilo je nezamjenjivo, gdje su me djelatnici i učenici dočekali raširenih ruku, jedva čekajući pomoć psihologa. Radost i zadovoljstvo koje sam iskusila kod djece s kojima sam radila bilo je neopisivo, a s druge strane izuzetno me rastužuje što se na psihologa u školi ponekad u ruralnim područjima gleda kao na 'luksuz'. Sva djeca imaju pravo i zaslužuju dostupnu pomoć u sklopu svoje primarne školske ustanove.“

se u nastavku ovoga serijala posebno baviti, a to je problematika depresivnosti i suicida u Hrvatskoj. Ana Mutić, Martina Hostić i Ana Tomić u svom radu naziva „**Depresija – globalna bolest budućnosti**“ izdvajaju alarmantne podatke – depresija zauzima četvrto mjesto kao uzrok nesposobnosti i preuranjene smrti, a čak 15 % osoba liječenih zbog depresije počinu samoubojstvo. Psihologinja Antonija Ercegović također izražava zabrinutost zbog negativnih trendova u Hrvatskoj.

DEPRESIJA – GLOBALNA BOLEST

Škola z
Vinc

Mart

Zav

Page 1 / 10

Zoom 100%

„Alarmantan je podatak da se u Psihijatrijskoj bolnici za djecu i mladež od 2019. godine bilježi kontinuirani rast hitnih pregleda; 2021. godine bilo ih je 25% više nego 2019. Prosječan broj pregleda u hitnoj ambulanti porastao je sa 7-8 na čak 19 dnevno. Broj hospitalizirane djece sa suicidalnim pokušajima u 2019. godini bio je 54, dok je broj hospitalizacija u 2022. bio 35% veći u odnosu na isto razdoblje 2021. godine. I sama sam se susrela s ovom problematikom u samo dvije godine rada. Čuti od djeteta da se osjeća bespomoćno i nedovoljno te ispisivati hitan nalaz za prijem u bolnicu jedan je od najtežih dijelova mog posla.

Te nam brojke ukazuju na snažnu potrebu za prevencijom. Kako bi se ta prevencija mogla nesmetano provoditi, nužni su dostupni stručnjaci u svim sustavima koji obuhvaćaju život djeteta, od rane intervencije, vrtića, osnovne i srednje škole, do savjetovališta u visokom školstvu. Također, suradnja sa Zavodima za socijalnu skrb i MUP-om ključna je kada je u pitanju obiteljsko i vršnjačko nasilje. No često se događa da vrijeme koje provedem u školi, pogotovo dok sam radila na dvije škole kao stručni suradnik, bude poput kanadera koji gasi

Mentalno zdravlje kao temelj rada suvremene škole

Naravno, nije sve tako crno – valja pohvaliti inicijative za opremu škola dijagnostičkim sredstvima. No prije sredstava – ljudstvo.

„Vraćajući se na školski sustav, kao što su stomatologu potrebni instrumenti za rad s pacijentima, tako su i psiholozima potrebni instrumenti, testovi, skale i ostali materijali za dijagnostiku kako bi mogli raditi s djecom. Ove godine Ministarstvo je pokrenulo inicijativu nabave besplatnih dijagnostičkih sredstava za sve škole koje imaju stručnjaka psihologa koji smije koristiti te alate. To je svakako pohvalno, ali i nužno i osnovno za rad psihologa. Ostalo je na nama. Na svima nama za koje kažem da smo nezamjenjivi. Od ravnatelja, učitelja, pomoćnika u nastavi, pedagoga, psihologa do domara i spremačica. Ono što sam naučila radeći u školi jest da se čovjek može i mora prilagoditi situaciji ako mu je u interesu dobrobit djece. Učiteljska profesija jedna je od onih s izraženijom razinom dnevnog stresa, usporediva sa stresom koji se javlja kod liječnika i medicinskih sestara. Smatram da je profesionalno zdravlje učitelja temelj učinkovitog rada suvremene škole i njezin strateški izazov.“

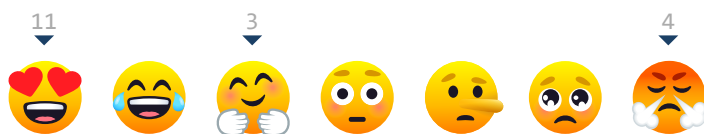
negovim posljedicama za čitav obrazovni sustav, ali i psihičko zdravlje pojedinca.

AGENCIJA ZA
ELEKTRONIČKE
MEDIJE

**Članak je objavljen uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije iz
Programa poticanja novinarske izvrsnosti**

Moja reakcija na članak je...

[UVJETI KORIŠTENJA](#)[PRAVILA O PRIVATNOSTI](#)[PRODAJA I MARKETING](#)[IMPRESSUM](#)[KONTAKT STRANICA](#)

